

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania J. B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu
o ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 25
kwietnia 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Poznaniu
z dnia 23 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 1177/20,

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 23 marca 2022 r. oddalił apelację wnioskodawcy J. B. od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 11 sierpnia 2020 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Poznaniu z dnia 19 grudnia 2019 r., którą organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do przeliczenia emerytury w sprawie zakończonej prawomocną decyzją z dnia 17 lipca 2019 r., którą przyznano wnioskodawcy ekwiwalent pieniężny za kolejny deputat węglowy i przeliczono rentę rodzinną od dnia 1 grudnia 2016 r. tj. od miesiąca, w którym zgłoszono

wniosek oraz nie obciążył wnioskodawcy obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że o ile prawo do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, o którym mowa w art. 74 ust. 1 i 11 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 292, dalej jako ustawa o komercjalizacji), powstaje z mocy ustawy (*ex lege*) już z momentem spełnienia przesłanek wynikających z treści jej przepisów, to jednak w świetle art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251, dalej jako ustawa emerytalna) jego przyznanie nie może nastąpić wcześniej niż od miesiąca, w którym uprawniony zgłosił wniosek o to świadczenie. Wnioskodawca wystąpił z takim wnioskiem dopiero w dniu 12 grudnia 2016 r. Na datę złożenia tego wniosku obowiązywały przepisy ustawy emerytalnej, a zatem wnioskodawca błędnie domagał się oceny swojego uprawnienia w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 kwietnia 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz.U. Nr 23, poz. 99 ze zm., dalej jako ustawa zaopatrzeniowa), uchylonej z dniem 1 stycznia 1999 r. w związku z wejściem w życie ustawy emerytalnej. To oznacza, że zaskarżoną decyzją prawidłowo organ rentowy odmówił wnioskodawcy przeliczenia emerytury z uwzględnieniem ekwiwalentu za deputat węglowy za okres od dnia 21 października 1995 r. do dnia 30 listopada 2016 r. Sąd Apelacyjny zwrócił przy tym uwagę, że nawet zastosowanie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej nie miałoby wpływu na zmianę zaskarżonego wyroku.

Wnioskodawca w całości zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, zasądzenia od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych, a także rozpoznania sprawy na rozprawie.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: 1) art. 129 ust. 1 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, przez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że warunkiem koniecznym do wypłaty ekwiwalentu jest złożenie przez uprawnionego

wniosku o jego wypłatę, podczas gdy ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy nie stanowi świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a przepisy ustawy emerytalnej warunkujące wypłatę świadczeń, nie znajdują do niego zastosowania; 2) art. 74 ust. 1 i 11 ustawy o komercjalizacji, przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że nie regulują one kompleksowo kwestii ekwiwalentu pieniężnego z tytułu deputatu węglowego oraz zawierają dorozumiane odesłanie do art. 129 ust. 1 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów powinna prowadzić do wniosku, iż regulują one kwestię ekwiwalentu kompleksowo, a jedyną przesłanką utraty prawa do świadczenia jest zawieszenie wypłaty emerytury lub renty, zaś ekwiwalent pieniężny z tego tytułu nie jest świadczeniem z ubezpieczeń społecznych, a tym samym - nie jest możliwe stosowanie ustawy emerytalnej, w szczególności jej art. 129, art. 100 i art. 133; 3) art. 18 ustawy zaopatrzeniowej, obowiązującej do dnia 31 grudnia 1998 r. oraz § 1 zarządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 18 sierpnia 1997 r. w sprawie wypłat ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy dla emerytów i rencistów kolejowych (M.P. Nr 54, poz. 516, dalej jako zarządzenie z 1997 r.), przez przyjęcie, że wobec uchylenia tych przepisów, nie znajdują one zastosowania w sprawie, podczas gdy były one przepisami prawa materialnego obowiązującymi w dacie powstania i istnienia jego uprawnienia do ekwiwalentu z tytułu deputatu węglowego, a zatem odmowa ich zastosowania nie była zasadna.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołano się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienie prawnego, sprowadzającego się do pytania, „czy do prawa do deputatu węglowego w ilości 1.800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego, przysługującego na podstawie art. 74 ust. 1 ustawy o komercjalizacji byłemu pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, a także członkom jego rodziny pobierającym po nim rentę rodzinną, wobec braku w niej przepisu regulującego kwestię, od kiedy należy przyznać ekwiwalent pieniężny, o którym mowa w art. 74 ust. 1 tej ustawy: a) stosuje się art. 129 ust. 1 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, a tym samym, czy ekwiwalent ten przysługuje i wypłaca się go poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, czy też b)

przepisów tych nie stosuje się, a ekwiwalent przysługuje uprawnionemu niezależnie od daty złożenia wniosku, wyłącznie pod warunkiem spełnienia przez uprawnionego przesłanek do jego uzyskania (tj. od daty nabycia prawa do ekwiwalentu)?”

Na tle wskazanej wyżej alternatywy zachodzi też potrzeba rozstrzygnięcia rozbieżności występujących w orzecznictwie Sądów powszechnych, o czym świadczą odmienne rozstrzygnięcia zawarte m.in. w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Katowicach: z dnia 18 grudnia 2003 r., III AUa 2272/03, z dnia 22 lutego 2019 r., III AUa 1839/18, z dnia 24 maja 2017 r., III AUa 1815/16 oraz w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 grudnia 2013 r., III AUa 654/13 czy w zaskarżonym wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. Skarga kasacyjna jest także oczywiście uzasadniona w zakresie zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego - art. 74 ust. 1 i 11 ustawy o komercjalizacji oraz § 1 zarządzenia z 1997 r. w związku z art. 129 ust. 1 i art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, przez przyjęcie dodatkowego i niewyrażonego literalnie w przepisach ustawy o komercjalizacji kryterium decydującego o aktualizacji obowiązku wypłaty ekwiwalentu w postaci wyraźnego i jednoznacznego wniosku uprawnionego, „podczas gdy brak podstawy do stosowania tych przepisów powoduje, iż jedynym warunkiem wypłaty świadczenia, jest nabycie do niego prawa (spełnienie ustawowych przesłanek jego uzyskania), na podstawie przepisów prawa materialnego obowiązujących w dacie powstania i istnienia tego prawa”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Zgodnie z art. 398² § 2 pkt 2 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach dotyczących kar porządkowych, świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent.

W odwołaniu od zaskarżonej decyzji skarżący domagał się jej zmiany przez ustalenie prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za okres od dnia 21 października 1995 r. do dnia 30 listopada 2016 r. oraz ustalenia wysokości

należnego świadczenia do wypłaty, do którego nabył prawo na podstawie art. 74 ustawy o komercjalizacji.

Tak określony przedmiot sporu bez wątpienia mieści się w pojęciu „sprawy o deputaty lub ich ekwiwalent”, użytym w art. 398² § 2 pkt 2 k.p.c., określającym przedmiotowo rodzaje spraw, w których skarga kasacyjna jest niedopuszczalna bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2020 r., II UK 273/18, LEX nr 3017793). Dla oceny dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach o deputaty lub ich ekwiwalent (art. 398² § 2 pkt 2 k.p.c.) bez znaczenia jest wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 k.p.c.), ponieważ wyłącznie dopuszczalność skargi w tych sprawach następuje nie ze względu na tę wartość, lecz ze względu na przedmiot sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2022 r., I USKP 98/21, LEX nr 3369279 czy z dnia 5 lutego 2007 r., I PK 280/06, LEX 948795). W orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. postanowienia: z dnia 6 lutego 2020 r., II UK 273/18, LEX nr 3017793; z dnia 23 czerwca 2020 r., II UK 315/18, LEX nr 3154203; z dnia 29 kwietnia 2021 r., I USK 140/21, LEX nr 3252659; z dnia 22 lipca 2021 r., I PSK 109/21, LEX nr 3395706; z dnia 25 listopada 2021 r., I PSKP 28/21, LEX nr 3527322) przyjmuje się jednolicie, że skarga kasacyjna w sprawach o wyrównanie deputatu węglowego wypłacanego w formie ekwiwalentu pieniężnego jest niedopuszczalna.

Warto także w tym miejscu nadmienić, że w uzasadnieniu postanowienia z dnia 27 kwietnia 2022 r., I USKP 98/21, Sąd Najwyższy, odrzucając skargę kasacyjną jako niedopuszczalną, odnośnie do deputatu węglowego wynikającego z art. 74 ust. 1 ustawy o komercjalizacji, wyraził pogląd, iż „traktowanie ekwiwalentu autonomicznie jako należności, do której uprawniony nigdy nie traci prawa i może przystąpić do realizacji w dowolnym terminie kłóci się z jego celem i charakterem, a przede wszystkim z instytucją dawności, na którą składają się terminy zawite, przedawnienie, zasiedzenie oraz przemilczenie (zob. Z. Radwański: Prawo cywilne. Część ogólna, Warszawa 2007, s. 347-348). Pasywne zachowanie się uprawnionego przez wiele lat wywołuje określone ujemne konsekwencje”.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[a!]